

УДК (339:004)-049. 5(477)

Оксана Сергіївна МАКОВОЗ,

завідувач кафедри економіки та фінансів факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ, доктор економічних наук, доцент

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-8728-1500>

Тетяна Сергіївна ПЕРЕДЕРІЙ

слухач магістратури факультету № 6 Харківського національного університету внутрішніх справ

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-0168-8164>

ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ ПРОБЛЕМ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ БЕЗПЕКИ У СФЕРІ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ В УКРАЇНІ

У сучасних умовах електронна комерція є драйвером швидкої реалізації товарів і послуг між суб'єктами господарювання, що в свою чергу спрямовані на зменшення витрат й часу. Сьогодні електронна комерція, як і будь-які інші форми економічних відносин, перебуває у площині стрімкого розвитку інформаційно-фінансових інструментів, що постійно вдосконалюються і разом з тим розвиваються нові злочини в цій сфері. Економічні суб'єкти вже активно застосовують електронні угоди, проте в більшості з них відсутній належний рівень організації захисту, що передбачає собою нормативно-правове підґрунтя відносин між учасниками, визначає використання інструментів у сфері протидії злочинам в електронній комерції, а також швидке реагування у разі злочинних посягань. Саме тому питання економічної політики у сфері забезпечення безпеки в електронній комерції є актуальним.

Електронна комерція, відповідно до Закону України «Про електронну комерцію» – це відносини, спрямовані на отримання прибутку, що виникають під час вчинення правочинів щодо набуття, зміни або припинення цивільних прав та обов'язків, здійснені дистанційно з використанням інформаційно-телекомунікаційних систем, внаслідок чого в учасників таких відносин виникають права та обов'язки майнового характеру. Відповідно за загальноприйнятим трактуванням ЮНСІТРАЛ нині до електронної комерції відносять такі форми господарської діяльності: електронний обмін інформацією (Electronic Data Interchange, EDI); електронний рух капіталу (Electronic Funds Transfer, EFT); електронну торгівлю (e-trade); електронні гроші (e-cash); електронний маркетинг (e-marketing); електронний банкінг (e-banking); електронні страхові послуги (e-insurance). За даними експертної оцінки Ukrainian retail assositation, потенціал українського ринку у 2017р. роздрібних ринків становив 3, 2%.

Згідно з прогнозами продажі фізичних товарів та послуг е-комерція у 2019 р. збільшиться на 25% у порівнянні з 2018 роком та становитиме

81,25 млрд. грн. За даними European Ecommerce report у (2018 рік), Україна у 2017 році посіла друге місце (після Румунії) за темпами росту ринку E-COMMERCE у Європі. За прогнозами обсяг продажів E-COMMERCE у світі становитиме у 2019 році 3 454 млрд. дол., а у 2021 році вже 4 878 млрд. доларів.

Таке стрімке зростання E-COMMERCE пояснюється значними перевагами для суб'єктів економічних відносин. Водночас існують певні загрози та недоліки E-COMMERCE. Відповідно до загальновідомого визначення, економічна політика держави – це процес реалізації економічних функцій шляхом різноманітних державних заходів впливу на економічні процеси для досягнення певних цілей. До найбільш загальних економічних цілей держави відносять: забезпечення економічного росту; створення умов економічної свободи (право господарюючих суб'єктів самим вибирати вид, форму і сферу економічної діяльності, методи її здійснення і використання доходу від неї); забезпечення економічної безпеки й економічної ефективності (здатність всієї економіки одержати максимальний результат з наявних обмежених ресурсів); піклування про забезпечення повної зайнятості (кожний, хто може і хоче працювати, повинен мати роботу); здійснення допомоги тим, хто не може себе цілком забезпечити тощо

Значні обсяги проведення електронних розрахункових операцій, та й усього сектору електронної комерції дають усі підстави стверджувати, що для України є вкрай актуальною проблема розробки дієвої економічної політики. Враховуючи загально відоме визначення економічної політики як діяльності органів державної влади та державного управління, спрямованої на досягнення певних цілей в економіці і відображення економічної і господарської структури країни, сьогодні без належного економіко-правового, організаційно-технічного регулювання даної сфери суспільних відносин неможливий стабільний і динамічний розвиток національної економіки у цілому.

Забезпечення економічної безпеки у сфері електронної комерції – серйозна і непроста проблема, оскільки ця сфера молода, багато організаційно-правових відносин ще тільки формуються і закріплюються, комп'ютерні злочини набагато складніше виявити і розкрити, що пояснюється високою кваліфікацією самих злочинців, трудностю збору доказів і, отже, доведення винуватості підозрюваного, можливістю скоєння злочину фактично з будь-якої точки планети з використанням систем віддаленого доступу, Інтернету і т. ін.

Одна з найбільш важливих умов для ефективного використання системи електронної комерції – забезпечення ефективного, недорогого й безпечного засобу проведення платежів. Відома достатня кількість способів комунікацій у мережі Інтернет. Популярною зараз стає криптографія з відкритим ключем. Вибір найкращих засобів захисту платежів має бути доручений фахівцям. Організація електронної

комерції повинна базуватись на використанні традиційних юридичних норм і правил, передбачати розробку нових спеціалізованих інститутів і процедур. Нормативно-правова база, прийнята в ЄС з метою регулювання електронної комерції, створює атмосферу визначеності та впевненості в електронному бізнес-середовищі як для підприємців, так і для споживачів. Європейський закон захисту даних (англ. General Data Protection Regulation) набрав чинності з 25 травня 2018р. Регламент GDPR – новий стандарт ЄС у сфері приватності, що на юридичному рівні буквально замінив собою європейську Директиву захисту інформації 1995 року, а фактично встановив новий формат дотримання права на приватність у світі. В цілому, дія документу стосується теж і ведення бізнесу з громадянами країн Євросоюзу та діє поза територією ЄС: його норми розповсюджується на всі компанії (у т. ч. неурядові) незалежно від місця їх реєстрації та роботи, які пропонують товари або послуги резидентам ЄС та/чи збирають і аналізують дані громадян Євросоюзу. Документом також передбачається, що контролювати виконанням GDPR будуть як національні органи країн-членів ЄС, так і окрема установа, що включатиме представників нацагентств та незалежної Європейської інспекції із захисту даних. Важливо, що за порушення положень Регламенту може нараховуватися штраф у 20 мільйонів євро або 4% річного бюджету за попередній рік. Такий штраф потенційно матиме і правові, і економічні наслідки для будь-якої компанії. Основні інструменти, що застосовуються у виявленні шахрайств країнах Європи представлено. Правове регулювання електронної комерції здійснюється Цивільним кодексом, Законом України «Про електронну комерцію» та іншими законодавчими актами. Водночас, такі сфери як електронні платіжні системи, митне оформлення та оподаткування, конфіденційність, безпека, захист інтелектуальної власності потребують удосконалення правового регулювання.

Кожного року рівень застосування електронної комерції в Україні поступово збільшується, і разом з тим збільшується кількість суб'єктів господарювання, які вже знаходяться в цій площині, проте недостатній регулятивний вплив з боку державних органів та швидкий розвиток інформаційних технологій створюють передумови відкритого і незахищеного простору у вчиненні кримінальних правопорушень, а, отже, й розбудові економіці.

У ході дослідження дійшли висновку, що доцільними та ефективними шляхами вирішення проблем забезпечення безпеки у сфері електронної комерції в Україні є:

1. Внесення змін до Закону України «Про електронну комерцію» від 26. 04. 2017р. №675-VIII, а саме: впровадження нормативно-правового підґрунтя, що регулюватиме права фізичних або юридичних осіб у сфері створення безпечного середовища електронної комерції, а також стимулюватиме малі підприємства у використанні новітніх фінансових

інструментів шляхом зниження податків в кінці кожного року.

2. Визначити та надати повноваження спеціальному органу, що здійснюватиме контроль, перевірку та захист суб'єктів економічних відносин. За даними Національної поліції України, Департамент кіберполіції Національної поліції України це структурний підрозділ, одним із завдань якого є розслідування злочинів у сфері електронної комерції та господарської діяльності. Однак, цього недостатньо у створенні безпечного середовища. Лише завдяки постійному моніторингу та аналізу ситуації, впровадженню новітніх інструментів у дослідженні електронної комерції, а також взаємодії банківських установ з органом, що здійснюватиме контроль, перевірку та захист суб'єктів економічних відносин у сфері безпеки сприятиме розбудові цифрової економіки й розвитку е-комерції в Україні.

3. Одним із пріоритетних напрямків має стати міжнародне співробітництво у сфері забезпечення безпеки електронної комерції, що передбачає спільну розробку ефективних механізмів нормативно-правового регулювання та наукових досліджень у вищезазначеній сфері. Крім того, міжнародна співпраця дозволить здійснювати обмін інформацією щодо власників підприємств і рахунків, що стане позитивним зрушенням у зменшенні кількості кримінальних правопорушень та взаємодії правоохоронних органів у розслідуванні злочинів у вищезазначеній сфері.

4. Використання новітніх інструментів у сфері захисту даних й підготовка фахівців у сфері захисту електронної комерції – це наступний успішний крок з реалізації і розбудови ефективної економічної політики держави.

Таким чином, в сучасних умовах модернізації національної економіки, для України вкрай важливо визначити мету і основні завдання економічної політики щодо забезпечення безпеки в сферах електронної комерції та електронних платежів, тому що формування та рух фінансових потоків – це фундамент успішного економічного розвитку держави.